

Vergaderjaar 2017–2018

34 931

Bijeenkomsten van de Parlementaire Controlegroep Europol (JPSG)

A

VERSLAG VAN EEN INTERPARLEMENTAIRE CONFERENTIE

Vastgesteld 6 juni 2018

Op 18-19 maart 2018 vond in Sofia te Bulgarije de tweede bijeenkomst plaats van de parlementaire controlegroep Europol, hierna aangeduid als JPSG. De JPSG is in april 2017 ingesteld door de Voorzitters van parlementen van de Europese Unie (de nationale parlementen en het Europees parlement), als uitwerking van artikel 51 van de Europolverordening¹ en houdt politiek toezicht op de activiteiten van Europol. De JPSG bestaat uit leden van de nationale parlementen en het Europees parlement en komt in beginsel twee keer per jaar bijeen.

Vanuit de Eerste Kamer nam het lid Wezel (SP) deel aan de conferentie. Vanuit de Tweede Kamer was geen vertegenwoordiging op politiek niveau aanwezig.

Voorafgaand aan de conferentie ontving de delegatie een briefing van de Nederlandse ambassade te Sofia. Door Ambassadeur Ten Tusscher werd de delegatie bijgepraat over de politieke en economische situatie in Bulgarije alsmede over de stand van zaken van het Bulgaarse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. De delegatie brengt als volgt verslag uit.

Sessie 1: Bespreking en vaststelling van het reglement van orde

De vergadering werd geopend door de voorzitters van deze conferentie, de heer Moraes, voorzitter van de commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE) van het Europees parlement en de heer Tstetanov, voorzitter van de commissie interne veiligheid en openbare orde van het Bulgaarse parlement. Zij presenteerden ter vergadering een nieuw compromis voor het reglement van orde dat uiteindelijk bij consensus werd aangenomen² nadat de volgende toezeggingen werden gedaan.

¹ Verordening (EU) 2016/794 van het Europees parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende het Agentschap van de Europese Unie voor samenwerking op het gebied van rechtshandhaving (Europol).

² Zie bijlage voor het vastgestelde reglement van orde

Ten eerste is toegezegd dat de trojka van de JPSG een werkgroep zal instellen, bestaande uit de trojka en vertegenwoordigers van het Deense parlement, die verder zal kijken naar de wens van het Deense parlement om volwaardig lid te worden van de JPSG. De aanbevelingen van deze werkgroep zullen worden meegenomen in de algehele evaluatie van het reglement van orde in oktober 2019. Achtergrond van het Deense verzoek is het feit dat het Deense parlement momenteel alleen een waarnemingsstatus in de JPSG heeft omdat de Europolverordening niet van toepassing is op Denemarken vanwege een opt-out in de Europese justitiële samenwerking. Het Deense parlement wil echter graag als volwaardig lid deel uitmaken van de JPSG maar dit roept weerstand op bij verschillende delegaties.

Ten tweede is toegezegd dat de trojka van de JPSG richtlijnen zal vastleggen voor de instelling van subgroepen en het stellen van mondelinge en schriftelijke vragen.

Ten derde is toegezegd dat de besluitvormingsprocedure van de JPSG («in principe bij consensus») onderdeel zal zijn van de algehele evaluatie van het reglement van orde in oktober 2019.

Sessie 2: Voormalige en toekomstige samenwerking tussen Europol en de Westelijke Balkan

De tweede sessie stond in het teken van de voormalige en toekomstige samenwerking tussen Europol en de Westelijke Balkan. De sessie werd ingeleid door presentaties van de heer Martinu, plaatsvervangend directeur van Europol en de heer Rabic, directeur politie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van Servië.

De heer Martinu gaf in zijn presentatie een korte analyse van de criminaliteitssituatie in de Westelijke Balkan. Hieruit bleek onder meer dat de regio een belangrijke doorvoer- en bestemmingsgebied is voor illegale goederen, dat de regio kampt met mensensmokkel en mensenhandel, dat de productie van drugs de meest voorkomende en winstgevende vorm van criminaliteit is en dat cybercrime een sterke opmars kent.

Volgens de heer Martinu is meer strategische en operationele samenwerking tussen de EU en de Westelijke Balkan op het gebied van veiligheid van essentieel belang. In dit kader verwelkomde de heer Martinu de nieuwe strategie van de Europese Commissie voor de Westelijke Balkan die op 6 februari jl. werd gepresenteerd. Europol krijgt hierin een versterkte rol, onder meer door de stationering van Europol-verbindingsagenten in de regio en het bevorderen van gezamenlijke onderzoeksteams. De heer Martinu wees ook op de succesvolle samenwerking tussen Europol en de Westelijke Balkan tot dusver. Zo heeft Europol met alle landen in de Westelijke Balkan een operationele samenwerkingsovereenkomst afgesloten en hebben alle landen een *liaison officer* gestationeerd bij Europol in Den Haag.

De heer Rabic sprak in zijn presentatie over de complexe veiligheidssituatie in de regio. Zo kampt de regio onder meer met illegale migratie, terrorisme en georganiseerde misdaad. Volgens de heer Rabic kennen veel veiligheidsdreigingen geen grenzen en is een aanpak op regionaal, nationaal en Europees niveau noodzakelijk. Verder ging de heer Rabic in op de samenwerking tussen Europol en Servië. Zo heeft Servië sinds 2014 een succesvolle operationele samenwerkingsovereenkomst met Europol en wordt er sindsdien veel informatie uitgewisseld. Ook heeft Servië aan verschillende gezamenlijke operaties deelgenomen.

Tijdens het daaropvolgende debat met parlementariërs werd het belang van samenwerking tussen Europol en de Westelijke Balkan benadrukt. Informatie-uitwisseling is hierbij van groot belang. De heer Wainwright, directeur van Europol, kaartte aan dat de informatie-uitwisseling nog niet met alle landen in de regio goed verloopt.

Sessie 3: Gedachtewisseling over het ontwerpmeerjarenprogramma van Europol 2019–2021 met de heer Rob Wainwright, directeur van Europol

In de derde sessie gaf de heer Rob Wainwright, scheidend directeur van Europol, een mondelinge toelichting op het ontwerpmeerjarenprogramma voor de periode 2019–2021. Het meerjarenprogramma omvat de strategische programmering, de resource planning, en de strategie voor relaties met derde landen en internationale organisaties. Conform artikel 12, lid 1 van de Europolverordening wordt de JPSG geraadpleegd over het meerjarenprogramma. De focus in het meerjarenprogramma 2019–2021 ligt in de verdere ontwikkeling van ICT-capaciteiten, informatie-uitwisseling, het ondersteunen van lidstaten in de strijd tegen georganiseerde misdaad, cybercrime en terrorisme en het versterken van de samenwerking met externe partners. In zijn toelichting refereerde de heer Wainwright meerdere malen aan de sterk toegenomen werklast van Europol en de druk die dit legt op het budget van het agentschap. Zo is volgens de heer Wainwright de data die Europol moet analyseren in de afgelopen negen jaar vernegenvoudigd, terwijl het budget in die periode slechts is verdubbeld. Dit legt beperkingen op het werk wat Europol kan doen. De heer Wainwright deed dan ook een oproep om meer budget beschikbaar te stellen, in het bijzonder voor de verdere ontwikkeling van ICT-capaciteiten, om de toenemende hoeveelheid data te kunnen blijven managen.

Tijdens de discussie werden door verschillende parlementariërs zorgen geuit over de informatie-uitwisseling tussen Europol en derde landen. Volgens de heer Wainwright heeft Europol gegevensbescherming hoog in het vaandel staan en worden er alleen maar gegevens uitgewisseld met landen die voldoende waarborgen op dit gebied treffen. Mevrouw Wezel (SP) vroeg de heer Wainwright naar het «informatie-gat» dat bestaat omdat Europol niet met alle landen een samenwerkingsovereenkomst heeft die informatie-uitwisseling mogelijk maakt. In reactie hierop stelde de heer Wainwright dat Europol de lijst met derde landen op korte termijn wil uitbreiden, en dat er in dit kader een aantal prioriteitslanden zijn geïdentificeerd, waaronder acht landen in de MENA-regio (Middle East and North Africa – MENA). Ook werd gevraagd naar de activiteiten van Europol op het gebied van terrorismebestrijding. In dit kader pleitte de heer Wainwright voor de oprichting van een Europees systeem voor het traceren van terrorismefinanciering (TFTP) waar ook het financiële berichtenverkeer in de eengemaakte eurobetalingsruimte (SEPA) onderdeel van moet uitmaken. Tot slot benadrukten enkele parlementariërs het belang van adequate financiering voor het agentschap. De nationale parlementen werden door de voorzitters uitgenodigd om eventuele aanvullende input op het meerjarenprogramma schriftelijk te delen met Europol. Hiertoe ontvangen de nationale parlementen een uitnodiging.

Sessie 4: Gedachtewisseling met de heer Priit Pärkna, voorzitter van Raad van Bestuur van Europol

De heer Pärkna, voorzitter van de Raad van Bestuur (RvB), gaf een toelichting op de werkzaamheden van de RvB. De RvB is onder meer belast met de vaststelling van de begroting, het meerjarenprogramma en de voorschriften voor de preventie en de beheersing van belangenconflicten en fraude. De RvB bestaat uit één vertegenwoordiger per lidstaat en één vertegenwoordiger van de Europese Commissie. De presentatie van de heer Pärkna richtte zich op interoperabiliteit van EU-informatiesystemen, het meerjarenprogramma 2019–2021 van Europol en Europol's externe strategie. De heer Pärkna uitte zijn zorgen over het beperkte budget en de toenemende werklast van het agentschap.

Sessie 5: EDPS toezicht op Europol: activiteiten in 2017 en lopende werkzaamheden

In de vijfde sessie gaf de heer Giovanni Buttarelli, de Europese datatoezichthouder (EDPS), middels een videopresentatie een toelichting op de werkzaamheden van de EDPS ten aanzien van Europol. De EDPS is sinds 2017 belast met het toezicht op de verwerking van persoonsgegevens door Europol. Het toezicht bestaat volgens de heer Buttarelli uit drie componenten: 1. het verstrekken van advies over alle kwesties met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens door Europol, 2. de dagelijkse samenwerking met de staf en het management van Europol en 3. onaangekondigde inspecties. In zijn presentatie prees de heer Buttarelli de goede samenwerking met Europol tot dusver.

De daaropvolgende discussie werd geleid door de plaatsvervangend Europese datatoezichthouder, de heer Wiewiorowski. Verschillende parlementariërs vroegen of er in de overeenkomsten tussen Europol en derde landen voldoende waarborgen zijn ingebouwd voor de doorgifte van persoonsgegevens. Volgens de heer Wiewiorowski speelt de EDPS een belangrijke rol in dit kader omdat de EDPS moet worden geraadpleegd over overeenkomsten met derde landen. Daarnaast is volgens de heer Wiewiorowski wederkerigheid van groot belang: Europol deelt niet alleen maar informatie met derde landen maar ontvangt ook belangrijke informatie van derde landen.

Sessie 6: Illegale online-inhoud bestrijden en cyberbeveiliging optimaliseren: Europol's Cybercrime Centre en de EU Internet Referral Unit

Deze sessie werd ingeleid door presentaties van mevrouw Mariya Gabriel, EU-commissaris voor de digitale economie en samenleving, de heer Julian King, EU-commissaris voor de veiligheidsunie en de heer Rob Wainwright, directeur van Europol. In de presentaties werd uiteengezet wat de Europese Commissie en Europol ondernemen om het internet veiliger te maken. In september 2017 presenteerde de Europese Commissie het cybersecurity pakket met verschillende maatregelen om cyberaanvallen tegen te gaan en om de cyberbeveiliging in de EU te versterken, waaronder een versterkte rol voor EU-agentschap voor cyberbeveiliging ENISA. Ook presenteerde de Europese Commissie in maart jl. een aanbeveling aan de lidstaten met maatregelen om illegale online-inhoud te bestrijden. Deze aanbeveling is niet bindend maar de eurocommissaris kondigde aan dat als de lidstaten op korte termijn geen maatregelen nemen op dit terrein, de Europese Commissie met voorstellen voor wetgeving zal komen. Op 30 april is de Europese Commissie een online consultatie over illegale online content gestart. Ook Europol is zeer actief op dit terrein. In 2013 heeft het agentschap het European Cybercrime Centre opgericht om autoriteiten in de EU op het gebied van rechtshandhaving te ondersteunen in te strijd tegen cybercrime. Ook is per 1 juli 2015 de Internet Referral Unit (EU IRU) opgericht die belast is met het monitoren van extremistische informatie op het internet en het verlenen van ondersteuning bij het snel verwijderen van deze informatie in samenwerking met internetproviders.

Tijdens de discussie met parlementariërs pleitte de Europese Commissie voor meer middelen om cybercrime te bestrijden. In dit verband gaf de eurocommissaris aan dat in de Verenigde Staten het tienvoudige wordt uitgegeven aan de bestrijding van cybercrime. Ook bleek in de discussies dat de EU achterloopt op het gebied van digitale munteenheden. Zo gebruiken criminelen niet langer bitcoins maar 100% anonieme digitale munteenheden die voor politiediensten nauwelijks te traceren zijn. De

heer Wainwright uitte tevens zijn zorgen over sterke aanwijzingen van staats-gefinancierde cyber crime waarbij het gevaar er vooral in ligt dat cybercriminelen beschikking krijgen over professionele digitale middelen, kennis en infrastructuur waarmee de impact van hun daden sterk toeneemt. Een verdere dreiging is dat de opkomst van artificiële intelligentie zal leiden tot zich zeer snel aanpassende, zelflerende malware.

Sessie 7: Europol's bijdrage in de strijd tegen terrorisme en georganiseerde misdaad

De laatste sessie werd ingeleid met toespraken van de heer Julian King, eurocommissaris voor de veiligheidsunie en de heer Rob Wainwright, directeur van Europol, waarin werd uiteengezet wat de Europese Commissie en Europol doen op het gebied van terrorismebestrijding en de bestrijding van georganiseerde misdaad. De Europese Commissie heeft sinds 2015 een groot aantal voorstellen gepresenteerd in het kader van de veiligheidsunie en in april zal de Europese Commissie wederom een nieuwe reeks aan maatregelen presenteren, waaronder een voorstel ter bevordering van de toegang tot elektronisch bewijsmateriaal en een voorstel ter verbetering van de veiligheidskenmerken van identiteitskaarten om documentfraude tegen te gaan. Bij Europol is sinds januari 2016 het zogenaamde European Counter Terrorism Centre opgericht, een expertisecentrum op het gebied van contraterrorisme. Uit de inleidingen werd duidelijk dat er veel werk is verzet maar dat terroristen en criminelen zich constant aanpassen en dat vereist flexibiliteit van de lidstaten, de Europese Commissie en Europol om hier adequaat op in te spelen.

Tot slot kreeg scheidend directeur Rob Wainwright lof toegezwaaid voor de wijze waarop hij Europol sinds 2009 geleid heeft. Mevrouw Catherine de Bolle, sinds 1 mei de nieuwe directeur van Europol, werd warm welkom geheten.

Namens de delegatie van de Eerste Kamer,
Wezel

De griffier van de delegatie van de Eerste Kamer,
Prenger

De griffier van de Tweede Kamer,
Rook